

Література:

1. Irvin D. Yalom "Staring at the Sun: Overcoming the Terror of Death". Goodreads. URL: <https://www.goodreads.com/quotes/11356144>
2. Гальчук, О. Ремінісценції танцю Саломеї і танцю смерті в авторських моделях літератури порубіжжя. Київ : Синопис: текст, контекст, медіа, 2021. 27(III). 128–135.
3. Кікоть, В. М., Скловський, І. З. Філософський аналіз проблем смерті та безсмертя в історії філософії. *Наукові записки*. 2012. 12(II). 50–57.
4. Коноплицький, С. Чи є життя після смерті на думку стоїків? 2022. URL: <https://psysk.com/chy-ye-zhyttya-pislya-smerti-na-dumku-stoyikov/>
5. Кравченко, П. А., Кісельова, Т. О. Людина і безсмертя в поглядах трансгуманістів. *Філософські обрії*. 2021. 45. 50–57.
6. Легун, О. М. Сенс життя і філософія смерті. *Проблеми сучасної психології* : збірник наукових праць. 2013. 20(20). 293–303.
7. Русаков, С. Особливості художньо-образного осмислення дійсності: культурологічно-історичний аналіз української філософської думки. *Пам'ять століть*. 2012. 5. 99.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-388-3-17>

КУЛЬТУРНІ ТА ГРОМАДСЬКІ ДІЯЧІ ПЕРЕЯСЛАВЩИНИ 20-Х-ПОЧ. 30-Х РР. ХХ СТ.

Кухарєва Наталія Михайлівна

*завідувач науково-дослідного відділу «Музей Заповіту Т. Г. Шевченка»
Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»
м. Переяслав, Україна*

Культурна спадщина Переяславщини 20-х – поч. 30-х рр. репрезентована великою кількістю діячів, які працювали в різних галузях.

Найвідомішими літературними діячами, які працювали й жили на Переяславщині в цей період, були Григорій Коваленко, Олександр Сорока, який народився і певний час працював тут, Чередниченко-Ковалівна Варвара Іванівна, переяславський учитель-письменник Максим Тополя, письменниця Дніпрова Чайка, Микола Зеров та ін.

Григорій Олексійович Коваленко народився 1868 р. в с. Липняки поблизу Баришівки, яка до 1912 р. була волосним центром Переяславського повіту, в козацькій родині. Г. Коваленко був етнографом, просвітителем, письменником, художником і лікарем. З-під його пера

вийшли збірки оповідань і поем «Жарти життя», «Правдиве слово». Г. Коваленко написав також популярний курс фізіології та анатомії, кілька книжок з історії України та мистецтва [9, с. 154].

Одним із найактивніших учасників літературного руху на Переяславщині у 20-х рр. був Микола Костьович Зеров – один із найвидатніших українських поетів-«неокласиків», талановитий перекладач з європейських мов, тонкий літературний критик.

Поезії Зерова баришівських років увійшли до збірки «Калина» (1924 р.). На початку 30-х рр. його звинуватили в застарілості мислення та відсутності класового підходу до аналізу літературних явищ. 27 квітня 1935 р. його було заарештовано, а 3 листопада 1937 р. – розстріляно [9, с. 167].

Скупі відомості знаходимо ще про одного літератора – поета Олександра Сороку. Після революції О. Сорока здобував освіту в Баришівському культурно-освітньому технікумі. Його вчителем був М. Зеров. О. Сорока – автор чотирьох прижиттєвих збірок поезій: «Кимак» (обрубок дерева) (1929), «На рейках» (1931), «Життя в русі» (1936), «Гроно» (1941) [9, с. 183]. Напередодні війни О. Сороку заарештували і тому подальша його доля невідома.

Ще однією літературною постаттю згаданого періоду була Чередниченко-Ковалівна Варвара Іванівна.

З 1917 до початку 1920-х рр. вона працювала на ниві соціального виховання та позашкільної освіти. З 1924 р. В. Чередниченко входила до літературної організації «Плуг». Твори публікувала переважно в періодичних виданнях «Селянка України», «Червоні квіти», «Плужанин» та ін. [6, с. 87].

У переяславський період свого життя В. Чередниченко займалась в основному культурно-освітньою і громадською роботою, певний час очолювала переяславську «Просвіту».

У 20-х рр. ХХ ст. в Переяславі жив і працював учитель і письменник Максим Тополя. Серед його творів – «Змагається з синіми тіннями ранок...», «Доказала нива казку золотую...». Писав він також п'єси для дітей і ставив їх разом з учнями. Друкується в журналі «Глобус» [15, с. 39].

У 20-х рр. ХХ ст. на Переяславщині певний час проживала, займалась педагогічною і літературною діяльністю Дніпрова Чайка – Людмила Олексіївна Василевська-Березина. Значне місце в її спадщині займають твори для дітей – вірші, оповідання, казки «Буряк», «Краплі-мандрівниці», лібрето опер «Пан Коцький», «Весна й літо» та ін.

У 20-х роках письменниця із сім'єю переїхала в с. Хоцьки Переяслав-Хмельницького району. При школі вона організувала самодіяльний гурток і допомагала ставити учням дитячі опери «Коза-дереза», «Весна

й літо» та ін. У Хоцьках вона написала лібрето до дитячої опери «Весна-красна» [12, с. 3].

Театральне життя на Переяславщині завжди підтримувалось і популяризувалось місцевою інтелігенцією.

У Переяславі існував талановитий театральний колектив, який у 20-х рр. очолював Юрій Кирильченко. Репертуар театру був дуже різноманітний і включав переважно п'єси місцевих письменників. Ці провінційні вистави користувалися популярністю й формували власну театральну школу [14, с. 131]. Акторами театру були переважно вчителі. Переяславський театр гастролював у Баришівці, Березані, Яготині, Золотоноші та інших містах і містечках. Зібрані за вистави кошти йшли на відкриття селянських шкіл та на допомогу голодуючим [8, с. 4].

Крім того, до Переяслава приїздили на гастролі й мандрівні театри. Наприклад, мандрівний селянський театр, організований 1924 року, працював під проводом «Березоля» [4, с. 164].

З початком 20-х рр. на Переяславщині поширилося й набуло популярності нове мистецтво – кінематографічне. У самому Переяславі ще в дореволюційний період існували три кінотеатри: елітний – для багатих верств населення та два – для середніх прошарків населення [13, с. 10]. Мережа кінотеатрів на Переяславщині у 20-х рр. дуже швидко розширювалася. Наприклад, у Березані влаштовували кіносеанси не лише для дорослих, а й для дітей. За 5 копійок діти мали змогу разом з учителями відвідати кінотеатр [13, с. 11].

Живопис на Переяславщині у 20-х рр. був представлений полотнами П. І. Холодного, його дочки Марії Холодної та художніми роботами раннього періоду В. Г. Заболотного, на яких зображені архітектурні пам'ятки міста, зруйновані у 20–30-х рр. ХХ ст.

Петро Холодний – маляр-імпресіоніст із нахилом до ліризму, неовізантист школи М. Л. Бойчука.

У творчій спадщині художника – картини «Івасик і відьма», «Вітер», «Катерина», а також твори на історичну тематику, зокрема, «Вїзд із замку», «Похід князя Ігоря на половців», «Ой у полі жито» та ін. [11, с. 317].

Марія Холодна закінчила живописний факультет Академії мистецтв. Певний час працювала в художньому керамічному технікумі й від малярства перейшла до скульптури. 1928 року захистила дипломну роботу – скульптури «Материнство» й «Портрет співака Татліна» [15, с. 21].

Володимир Заболотний народився в с. Карань на Переяславщині. Хоч це був відомий архітектор, але у 20-х рр. він захоплювався живописом. Ці акварелі дуже цінні як щодо вивчення особливостей української архітектури, так і для історії міста, тому що від багатьох пам'яток архітектури не залишилося навіть фундаментів – «Покровський собор», «Преображенська церква», а села, де малював Заболотній етюди «Хата

в Карані», «Хата в Козинцях», «Двір в с. В'юнище», зараз знаходяться на дні Канівського водосховища [11, с. 408].

Музична культура Переяславщини збереглась у творах композитора Павла Івановича Сениці, який народився в с. Дем'янці Переяславського повіту, закінчив Московську консерваторію, писав романси, пісні, опери. Авторський концерт композитора відбувся в Харкові 25 жовтня 1924 р. [5, с. 248].

Ще однією постаттю в музичному житті краю був О. І Косяненко, який організував у Хоцьках селянський хор. У м. Переяславі також існували хор та оркестр. Хор містився в Переяславському робклубі. Керівником його був Бородчак [3, с. 2].

Про розвиток музичного життя на Переяславщині свідчить і той факт, що до складу правління Музичного товариства ім. Леонтовича ввійшов і представник від нашого міста Шуть [7, с. 38].

У другій половині 20-х рр. розпочалася робота по створенню музею на Переяславщині. Керував цією справою А. Козачковський, який і очолював цей музей. При музеї були створені 3 відділи: археологічний, геологічний та історичний. Працівники музею займалися збиральницькою роботою [10, с. 2].

Слід згадати також відомих науковців, які досліджували історію Переяславщини. Це зокрема, В. Г. Ляскоронський, який написав фундаментальні праці «История Переяславской земли с древнейших времен до половины XX в.» і «Очерк внутреннего быта Переяславской земли с древнейших времен до половины XIII в.» [2, с. 186].

І. І. Гурін – відомий етнограф і збирач фольклору – народився в с. Бзів Переяславського повіту. У фондах Інституту Мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського АН України нараховується понад 30 одиниць збереження загальною кількістю 7500 аркушів фольклорного та етнографічного матеріалу, зібраного В. Гурином [1, с. 29].

О. Ф. Лазурський, один із найвидатніших психологів кінця XIX – поч. XX ст., народився в м. Переяславі в сім'ї протоієрея. Усе своє життя він присвятив вивченню характеру та індивідуальних особливостей особистості.

У 20-ті роки на Переяславщині бурхливо розвивалися різні галузі культури. Окремі культурні та громадські діячі Переяславщини були відомі не лише в Україні, а й за її межами. Варто зазначити, що культура Переяславщини 20-х – поч. 30-х років XX ст. базується на яскраво вираженому національному ґрунті, корені якого в цій місцевості особливо глибокі у зв'язку з історичними обставинами і древністю самого міста Переяслава.

Література:

1. Бабійчук Р. В. Жовтнева революція і розвиток української культури. К. : Наук. думка, 1957. 37 с.
2. Бойко О. Д. Історія України у ХХ столітті. Ніжин, 1994. 295 с.
3. Бриль. Нема культуроботи. *Змичка*. 11 грудня 1926. С. 2.
4. Бурим К. Березіль на селі. *Глобус*. 1925. № 7. С. 164.
5. Герасько В. Композитор П. Сениця (1879–1960). Досвід наукової біографії : дипломна робота. К., 1971. 340 с.
6. Гірчак Є. Ф. Завдання національно-культурного будівництва на Україні. Харків, 1927. 127 с.
7. Гріненко М. Історія української музики. К, 1922. 56 с.
8. Іваненко М. Не дбають про культуру. *Змичка*. 10 січня 1920. С. 4.
9. Касьянов Г. В. Українська інтелігенція 1920-х – 30-х років: соціальний аспект та історична доля. К. : Основа, 1992. 396 с.
10. Козачковський А. Переяславський музей. *Освітнянин*. 11 вересня 1929. С. 2.
11. Крип'якевич І. Історія української культури. Львів. 1937. 706 с.
12. Культармієць. Що роблять у Переяславі. *Змичка*. 2 жовтня 1929. С. 3.
13. Культурно-освітня комісія. *Вісник КГВК*. 1 лютого 1925. С. 9–15.
14. Молоткіна В. Культурно-освітня робота в Переяславі в 20-ті роки ХХ ст. *Наукові записки з української історії*. Переяслав-Хмельницький : НВФ «Світа», 1999. Вип. 8. С. 138–145.
15. Шевчук Г. Л. Культурне будівництво у 1921–1025 роках. К. : Вид-во АН УРСР, 1963. 52 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-388-3-18>

ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ» У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ

Пришляк Роман Іванович

студент магістратури

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія

імені Тараса Шевченка

м. Кременець, Україна

Вивчення теми «Європейський союз» у шкільному курсі історії допомагає учням осмислити та засвоїти основні принципи інтеграційних процесів на європейському континенті, вивчити основні етапи становлення Європейського